

Změna senátu nalézacího soudu

Při rozhodování podle § 262 trestního řádu, musí být brán zřetel na to, že institut zákonného soudce je důležitým prvkem právní jistoty, jejíž prolomení je nutno chápat jako postup nestandardní a zcela výjimečný, byť v odůvodněných případech dovolený. Použije-li odvolací soud § 262 trestního řádu z důvodu opakovaného nerespektování jeho závazných pokynů pro odlišné hodnocení skutkového stavu soudem prvního stupně, je možno tento postup podle Ústavního soudu považovat za opodstatněný jen tehdy, byly-li pokyny dostatečně konkrétní a přezkoumatelně popsáné a vyplývalo-li z nich, že soud prvního stupně nedostál požadavku hodnotit důkazy logicky správně a v souladu s jejich obsahem, jednotlivě a ve vzájemných souvislostech, vyplývajícím z § 2 odst. 6 trestního řádu. Je však v rozporu s právem na soudní ochranu, mění-li odvolací soud nad rámec svého zákonného oprávnění (srov. § 254 odst. 2 trestního řádu), jakož i procesních pravidel pro dokazování spekulativně skutková zjištění nalézacího soudu, aniž by provedl všechny relevantní důkazy, z nichž tato skutková zjištění vyplývají. Změny skutkových závěrů není možno provádět ani implicitně v rámci vyvozování nových právních závěrů, včetně závěrů o naplnění podmínek nutné obrany coby okolnosti vylučující protiprávnost (§ 29 trestního zákoníku). Je-li takové přehodnocení skutkových zjištění provedeno v neprospěch obžalovaného, pak je rovněž v rozporu s presumpcí nevinny.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. IV.ÚS 1929/23 ze dne 3.4.2024)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele O. D., zastoupeného Mgr. Ing. J.B., advokátem, sídlem P., proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. června 2023 č. j. 44 To 179/2023-357, za účasti Městského soudu v Praze, jako účastníka řízení, tak, že usnesením Městského soudu v Praze ze dne 12. června 2023 č. j. 44 To 179/2023-357 byla porušena ústavně zaručená práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s právem na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. června 2023 č. j. 44 To 179/2023-357 se ruší.

Z odůvodnění

I. Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a § 72 a násl. zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označeného rozhodnutí s tvrzením, že jím došlo k porušení jeho ústavně zaručených základních práv a svobod zakotvených v čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 2, čl. 38 odst. 1 a čl. 40 odst. 2 a 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva"). Stěžovatel rovněž navrhl, aby Ústavní soud odložil vykonatelnost napadeného rozhodnutí.

2. Z ústavní stížnosti, jejích příloh a vyžádaného spisu Obvodního soudu pro Prahu 2 (dále jen "obvodní soud") sp. zn. 8 T 4/2022 se podává, že rozsudkem ze dne 24. 6. 2022 č. j. 8 T 4/2022-239 obvodní soud zprostil stěžovatele obžaloby pro skutek kvalifikovaný jako zločin těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 zákona č. [40/2009](#) Sb., trestní zákoník, ve stadiu pokusu, v jednočinném souběhu s přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1 trestního zákoníku, neboť nebylo prokázáno, že skutek je trestným činem. Dále obvodní soud podle § 229 odst. 3 zákona č. [141/1961](#) Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, odkázal X. Y. /jedná se o pseudonym/ (dále

jen "poškozený") a Všeobecnou zdravotní pojišťovnu České republiky (dále jen "poškozená") s nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Předmětného skutku se stěžovatel měl dopustit tak, že konkrétního dne na určeném místě po krátké slovní rozeprá přistoupil zezadu k poškozenému a bez jakéhokoliv upozornění ho značnou silou udeřil kovovým teleskopickým obuškem do pravé části obličeje, až poškozený upadl na zem, kde zůstal ležet v bezvědomí, a v důsledku útoku utrpěl zranění, která si vyžádala chirurgické ošetření a následné léčení po dobu dvou až tří týdnů s nutností dodržovat klidový režim, přičemž si stěžovatel musel být vědom toho, že udeří-li poškozeného zcela nečekaně tupým kovovým obuškem do hlavy, může mu způsobit závažnější zranění dosahující intenzity těžké újmy na zdraví, která by mohla poškozeného ohrožovat na životě poškozením mozku, k čemuž však vlivem okolností nezávislých na vůli stěžovatele nedošlo. Vyhodnocením důkazů obvodní soud dovodil, že je nutno postupovat podle § 226 písm. b) trestního řádu v souladu se zásadou in dubio pro reo, neboť není jasné, kdo konflikt vyvolal, resp. k němu dal podnět a není prokázáno ani to, zda se stěžovatel pouze nebránil útoku poškozeného nebo i svědka B. L.

3. Městský soud v Praze (dále jen "městský soud") usnesením ze dne 12. 10. 2022 č. j. 44 To 283/2022-260 podle § 258 odst. 1 písm. b), c) trestního řádu napadený rozsudek zrušil a věc vrátil obvodnímu soudu k novému rozhodnutí. V odůvodnění konstatoval, že úvahy soudu příkře odporují § 2 odst. 6 trestního řádu, který ukládá povinnost hodnotit důkazy jednotlivě i ve vzájemné souvislosti logickým způsobem.

4. Rozsudkem ze dne 14. 12. 2022 č. j. 8 T 4/2022-285 obvodní soud znovu stěžovatele zprostil obžaloby, neboť nebylo prokázáno, že skutek je trestným činem a rozhodl, že podle § 229 odst. 3 trestního řádu se poškozený a poškozená odkazují s nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Na základě pokynu městského soudu obvodní soud vyslechl znalce z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, zopakoval a rozšířil argumentaci uplatněnou již v prvním rozsudku, poukázal na zmatenost líčení konfliktu svědkem, a dovodil, že existují minimálně vážné pochybnosti o tom, jak konflikt začal, přičemž i s ohledem na výpověď znalce má obvodní soud za to, že se stěžovatel bránil útoku podnapilého poškozeného, proto lze připustit, že stěžovatel jednal v nutné obraně.

5. Městský soud usnesením ze dne 13. 2. 2023 č. j. 44 To 35/2023-303 podle § 258 odst. 1 písm. b) trestního řádu také druhý rozsudek obvodního soudu zrušil a věc mu vrátil k novému rozhodnutí. Zprošťující rozsudek nebylo možné přijmout, neboť nemá oporu v provedených důkazech, obvodní soud nereagoval na výtky uvedené v prvním zrušujícím usnesení, a ani právnímu hodnocení jednání stěžovatele jako jednání v nutné obraně nic nenasvědčuje, neboť neodpovídá důkazní situaci.

6. Obvodní soud rozsudkem ze dne 19. 4. 2023 č. j. 8 T 4/2022-331 opět stěžovatele podle § 226 písm. b) trestního řádu zprostil obžaloby, neboť nebylo prokázáno, že skutek je trestným činem, a opět rozhodl, že podle § 229 odst. 3 trestního řádu se poškozený a poškozená odkazují s nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. V odůvodnění zopakoval argumentaci, kterou uplatnil v předchozích rozsudcích, v některých aspektech ji rozšířil a upřesnil, a konstatoval, že stěžovatel jednal v nutné obraně proti dvěma o generaci mladším, fyzicky zdatným, podnapilým mužům, kterými byl již v předchozí době na témže místě napaden a ze kterých mohl mít oprávněně strach. Obrana stěžovatele nebyla zjevně nepřiměřená situaci.

7. Městský soud ústavní stížností napadeným usnesením z podnětu odvolání státního zástupce podle § 258 odst. 1 písm. b) trestního řádu rozsudek obvodního soudu zrušil, věc mu vrátil k novému rozhodnutí a podle § 262 trestního řádu nařídil, aby věc byla projednána a rozhodnuta v jiném složení senátu. Obvodní soud podle městského soudu okolnosti nutné obrany blíže nerozebíral, pouze obecně poukázal na možnost, že nutná obrana nebyla vyvrácena. Městský soud znovu zdůraznil, že závěry obvodního soudu o nutné obraně neodpovídají provedeným důkazům, dokonce ani samotné

výpovědi stěžovatele, a konstatoval, že obvodní soud opakovaně nereagoval na výtky městského soudu k hodnocení důkazů. Městský soud dovedl, že hodnocení důkazů obvodním soudem bylo v rozporu s § 2 odst. 6 trestního řádu, proto mu nezbylo, než napadený rozsudek zrušit a věc vrátit obvodnímu soudu k novému rozhodnutí. Vzhledem k tomu, že stávající senát obvodního soudu opakovaně nesdílí názor městského soudu, své předchozí rozhodnutí pouze elektronicky "přetáhl" a doplnil jen poznámku o nezákonnosti postupu městského soudu, nezbylo, než využít mimořádného postupu podle § 262 trestního řádu a věc přikázat k projednání a rozhodnutí jinému senátu obvodního soudu.

II. Argumentace stěžovatele

8. Stěžovatel uvádí, že rozvrhem práce určený senát obvodního soudu na základě volného hodnocení důkazů dospěl k logickému závěru, že je nutné věc posoudit podle § 29 trestního zákoníku jako nutnou obranu. Městský soud sice proklamuje, že nechce zasahovat do volného hodnocení důkazů, nicméně vyslovuje se ke skutkovým okolnostem tak, že si průběh skutku utváří, a to bez ohledu na provedené dokazování, a vyžaduje po obvodním soudu, aby akceptoval jím formulované "skutkové vidění věci" a posoudil jeho jednání jako trestný čin. Městský soud tak vylučuje volné hodnocení důkazů obvodním soudem, a především kontext tohoto hodnocení představovaný posouzením důvěryhodnosti poškozeného a svědka.

9. Postup městského soudu nespočíval v udělování závazných pokynů předvídaných trestním řádem (s výjimkou doplnění dokazování o výslech soudního znalce), ale ve vynucování si akceptace jediného vidění průběhu věci. Stěžovatel vytýká městskému soudu, že se opakovaně pouští do hodnocení důkazů, což je doména obvodního soudu, za současného vyloučení možnosti obvodního soudu hodnotit tyto důkazy i z hlediska důvěryhodnosti poškozeného a svědka tak, jak ji mohl vnímat jen obvodní soud při provádění dokazování v hlavním líčení. Tímto svým postupem porušil již třemi svými zrušovacími usneseními a názory v nich obsaženými výlučnou pravomoc obvodního soudu, jakož i princip presumpce nevin. Stěžovatel v této souvislosti poukázal na nálezy Ústavního soudu ze dne 5. 2. 2019 sp. zn. IV. ÚS 4091/18 (N 22/92 SbNU 218) a usnesení Nejvyššího soudu 10. 2. 2021 sp. zn. 8 Tdo 47/2021.

III. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

10. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno napadené usnesení. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu.

11. Napadené usnesení je rozhodnutím kasačním a ve stěžovatelově věci nadále probíhá řízení. Nicméně, směřuje-li ústavní stížnost proti výroku, kterým městský soud zrušil rozsudek obvodního soudu a věc mu vrátil k novému rozhodnutí, Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost stěžovatele v této části splňuje podmínky § 75 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu [srov. nálezy ze dne 13. 12. 2016 sp. zn. II. ÚS 1837/16 (N 243/83 SbNU 767), bod 16. a 17.]. Městský soud zrušení rozsudku obvodního soudu i uplatnění postupu podle § 262 trestního řádu odůvodnil shodně (srov. bod 7. a 8. napadeného usnesení) a vrátila-li by se nyní věc k obvodnímu soudu s pokyny městského soudu, které nejsou ústavně konformní, neměl by obvodní soud dostatečné instrukce k dalšímu postupu ve věci. Zájem na rychlém a rozumně probíhajícím trestním procesu, který bude naplňovat ústavněprávní principy, jež ho ovládají, spolu s možností obecných soudů napravit vyčtené vady bez zbytečných průtahů vedly Ústavní soud k závěru o přípustnosti stěžovatelovy ústavní stížnosti. Z judikatury odkazované v tomto nálezu se podává, že případy ústavně nesouladné změny zákonného soudce v trestním řízení nejsou zdaleka ojedinělé, a tento nálezy proto může mít dopady i na další obdobné trestní věci. Dále Ústavní soud dodává, že ve své rozhodovací praxi opakovaně

dovodil přípustnost ústavní stížnosti, kterou stěžovatel zpochybňuje postup odvolacího soudu odkazující na § 262 trestního řádu [srov. např. nálezy ze dne 6. 6. 2002 sp. zn. III. ÚS 711/01 (N 66/26 SbNU 193), ze dne 12. 1. 2005 sp. zn. III. ÚS 441/04 (N 6/36 SbNU 53), ze dne 5. 3. 2013 sp. zn. II. ÚS 3564/12 (N 38/68 SbNU 391), ze dne 1. 12. 2015 sp. zn. II. ÚS 2766/14 (N 202/79 SbNU 281), ze dne 21. 6. 2016 sp. zn. I. ÚS 794/16 (N 118/81 SbNU 833) či sp. zn. IV. ÚS 4091/18].

IV. Průběh řízení před Ústavním soudem

12. Ústavní soud usnesením ze dne 15. 8. 2023 sp. zn. IV. ÚS 1929/23 (rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná z <https://nalus.usoud.cz>) odložil vykonatelnost napadeného usnesení městského soudu do vykonatelnosti rozhodnutí o ústavní stížnosti.

13. Soudce zpravodaj vyzval účastníka řízení a Městské státní zastupitelství v Praze, kterému příslušelo postavení vedlejšího účastníka řízení, k vyjádření se k ústavní stížnosti.

14. Městský soud ve vyjádření odkázal v plném rozsahu na napadené usnesení, jakož i na svá předchozí usnesení vydaná v tomto trestním řízení.

15. Městské státní zastupitelství v Praze svého práva vyjádřit se k ústavní stížnosti nevyužilo a konkludentně se tak postavení vedlejšího účastníka v řízení vzdalo (§ 28 odst. 2 a § 63 zákona o Ústavním soudu ve spojení s § 101 odst. 4 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů).

16. Vzhledem k tomu, že vyjádření účastníka řízení neobsahovalo nic nového, resp. pouze odkazovalo na napadené usnesení, neměl Ústavní soud důvod zasílat je stěžovateli na vědomí a k případné replice.

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

17. Ústavní soud je podle čl. 83 Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti a tuto svoji pravomoc vykonává mimo jiné tím, že podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod [srov. též § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Není součástí soustavy soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy), není jim instančně nadřazen, a nezasahuje do rozhodovací činnosti soudů vždy, když došlo k porušení "běžné zákonnosti nebo k jiným nesprávnostem", ale až tehdy, představuje-li takové porušení zároveň porušení ústavně zaručeného základního práva nebo svobody [srov. nálezy ze dne 25. 1. 1995 sp. zn. II. ÚS 45/94 (N 5/3 SbNU 17)]. V řízení o ústavní stížnosti tedy není sama o sobě významná námitka "nesprávnosti" napadeného rozhodnutí, a není rozhodné, je-li dovozována z hmotného či procesního (podústavního) práva.

A. Obecná východiska

18. Podle čl. 36 odst. 1 Listiny se každý může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu. Nezávislost soudu zaručuje, mimo jiné, právo na zákonného soudce, které je samostatně zakotveno v čl. 38 odst. 1 Listiny. Podle tohoto ustanovení nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, přičemž příslušnost soudu i soudce stanoví zákon.

19. Podstatou práva na zákonného soudce, které je jednou ze systémových záruk nezávislosti soudů, je, že přidělování případů soudcům se odehrává podle předem stanovených pravidel, která jsou obsažena v zákonných ustanoveních (zejména věcná, funkční a místní příslušnost soudu) a v rozvrhu

práce vydaném na jejich základě (zohledňujícím zejména zákonem vymezená hlediska rozdělení soudní agendy mezi senáty a samosoudce, jakož i zákonem stanovený počet soudců v senátech). Pravidla pro určení osoby soudce ve složení senátů či osoby samosoudce musí být tedy stanovena dříve, než návrh dojde soudu. Takto je minimalizována možnost ovlivňování soudců, korupce, svévole apod. [srov. náleze ze dne 19. 4. 2021 sp. zn. II. ÚS 52/21 (N 79/105 SbNU 322)].

20. Právo na zákonného soudce nicméně není vyčerpáno toliko zákonným určením věcné, funkční a místní příslušnosti soudu, ani pouhým zákonným vymezením hledisek rozdělení soudní agendy mezi senáty a samosoudce, ani jen stanovením počtu soudců (přisedících) v senátech, jak požaduje čl. 94 Ústavy. Není vyčerpáno ani požadavkem dalším, a to vyloučením soudců z projednávání a rozhodování věci z důvodu jejich podjatosti. Toto právo totiž představuje neopominutelnou podmínku řádného výkonu té části státní moci, která soudům byla ústavně svěřena. Zásada zákonného soudce tak na jedné straně dotváří a upevňuje soudcovskou nezávislost, na straně druhé představuje pro každého účastníka řízení záruku, že k rozhodnutí jeho věci jsou povolávány soudy a soudci podle předem daných pravidel tak, aby byla zachována zásada pevného přidělování soudní agendy a aby byl vyloučen - pro různé důvody a rozličné účely - výběr soudů a soudců ad hoc [srov. např. náleze ze dne 21. 1. 1999 sp. zn. III. ÚS 293/98 (N 11/13 SbNU 71)].

21. Záruky spojené s právem na zákonného soudce se tak sice upínají v první řadě ke způsobu určení soudce, který bude konkrétní věc rozhodovat, ale zahrnují rovněž výslovný zákaz odnětí věci takto určenému soudci, z čehož vyplývá, že v konkrétní věci by měl rozhodovat, nebrání-li tomu závažné objektivní důvody, vždy jeden a týž soudce (srov. náleze sp. zn. II. ÚS 2766/14), resp. jedno a totéž soudní těleso, neboť stejné podmínky jako pro soudce platí v zásadě i pro přisedící [srov. náleze ze dne 2. 6. 2011 sp. zn. II. ÚS 3213/10 (N 105/61 SbNU 581)]. Jinými slovy, ústavní garance se vztahují jak na způsob ustavení senátu (samosoudce), který bude ve věci účastníka rozhodovat, tak na stabilitu obsazení soudu, projevující se zákazem svévolné změny v jeho složení (např. náleze sp. zn. II. ÚS 2766/14, bod 19.). Právo na zákonného soudce připouští ve svém formálním i materiálním rozměru výjimky, neboť nemusí být vždy objektivně možné, aby konkrétní věc rozhodovalo konkrétní soudní těleso v konkrétním složení [srov. náleze ze dne 27. 5. 2004 sp. zn. IV. ÚS 307/03 (N 76/33 SbNU 243)]. Na takové výjimky vztahují stejné požadavky na transparentnost, předvídatelnost a objektivnost jejich úpravy a tyto vždy musí být v dané situaci důvodné (náleze sp. zn. IV. ÚS 307/03), tedy nesmí být arbitrární, ale musí v nich existovat objektivní překážka, která vylučuje, aby věc rozhodovalo v celém hlavním líčení jediné soudní těleso ve stále stejném složení.

22. Z rozhodovací praxe Ústavního soudu také vyplývá, že při rozhodování o postupu podle § 262 trestního řádu musí být brán zřetel na to, že institut zákonného soudce je důležitým prvkem právní jistoty, jejíž prolomení je nutno chápat jako postup nestandardní a výjimečný, ale v odůvodněných případech dovolený (srov. např. usnesení ze dne 18. 9. 2012 sp. zn. I. ÚS 2531/12). Použití § 262 trestního řádu lze pouze za podmínky, že je zde dána vysoká míra pravděpodobnosti, že v případě ponechání věci současnému soudci nebude soudce schopen ukončit řízení způsobem, jenž by mohl odvolací soud aprobovat (viz náleze sp. zn. II. ÚS 3564/12). Příkladem takovéto situace může být s ohledem na okolnosti konkrétní věci i opakované nerespektování závazných pokynů odvolacího soudu. Je nezbytné, aby v takovémto případě zrušující rozhodnutí odvolacího soudu vždy obsahovalo konkrétní výhrady k rozhodnutím soudu prvního stupně (srov. usnesení ze dne 14. 7. 1998 sp. zn. I. ÚS 112/98). Odvolací soud proto např. může zavázat soud prvního stupně, aby se vypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí, odstranil nejasnosti nebo neúplnosti svých skutkových zjištění, případně aby některé důkazy zopakoval nebo provedl další důkazy (viz náleze sp. zn. II. ÚS 3564/12). O porušení ústavně zaručených základních práv a svobod stěžovatele by tak mohlo jít při odnětí věci podle § 262 trestního řádu, bylo-li by rozhodování soudu odvolacího projevem zjevné libovůle. Bylo by tomu tak zvláště tehdy, neodůvodnil-li by odvolací soud svůj závěr o nutnosti postupu podle § 262 trestního řádu náležitě nebo spočíval-li by takový závěr na důvodech

evidentně nepřipadných (srov. usnesení ze dne 14. 1. 2010 sp. zn. I. ÚS 2991/09 nebo ze dne 15. 5. 2008 sp. zn. III. ÚS 963/08).

23. Použije-li odvolací soud § 262 trestního řádu z důvodu opakovaného nerespektování jeho závazných pokynů pro odlišné hodnocení skutkového stavu soudem prvního stupně, je možno tento postup podle Ústavního soudu považovat za opodstatněný tehdy, byly-li pokyny dostatečně konkrétní a přezkoumatelně popsané (srov. náleze ze dne 30. 9. 2021 sp. zn. IV. ÚS 839/21) a vyplývalo-li z nich, že soud prvního stupně nedostál požadavku hodnotit důkazy logicky správně a v souladu s jejich obsahem, jednotlivě a ve vzájemných souvislostech, vyplývajícimu z § 2 odst. 6 trestního řádu (srov. náleze sp. zn. II. ÚS 3564/12). Je však v rozporu s právem na řádně vedené trestní řízení, mění-li spekulativně odvolací či dovolací soud nad rámec svého zákonného oprávnění (srov. § 254 odst. 2 trestního řádu), jakož i procesních pravidel pro dokazování, skutková zjištění nalézacího soudu, aniž by provedl všechny relevantní důkazy, z nichž tato skutková zjištění vyplývají. Je-li takové přehodnocení skutkových zjištění provedeno v neprospěch obžalovaného, je rovněž v rozporu s presumpcí nevinny [srov. náleze ze dne 26. 4. 2016 sp. zn. I. ÚS 3235/15 (N 80/81 SbNU 349)].

24. Z principu presumpce nevinny (čl. 40 odst. 2 Listiny, § 2 odst. 2 trestního řádu) kromě toho, že musí být obviněnému vina prokázána, plyne rovněž pravidlo in dubio pro reo, podle něhož není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny v daném kontextu důvodné pochybnosti, jež nelze odstranit ani provedením dalších důkazů, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného [srov. nálezy ze dne 15. 8. 2008 sp. zn. III. ÚS 1076/08 (N 144/50 SbNU 269), ze dne 19. 7. 2016 sp. zn. III. ÚS 1073/15 (N 130/82 SbNU 137) aj.]. Nedodržením této povinnosti porušuje soud nejen toto pravidlo, ale i zásadu presumpce nevinny podle čl. 40 odst. 2 Listiny [srov. náleze ze dne 26. 11. 2009 sp. zn. III. ÚS 2042/08 (N 247/55 SbNU 377)].

25. Součástí práva na soudní ochranu a ústavních záruk řádného procesu vyplývajících zejména z čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy je požadavek náležitého odůvodnění soudních rozhodnutí [srov. např. náleze ze dne 20. 6. 1995 sp. zn. III. ÚS 84/94 (N 34/3 SbNU 257), náleze ze dne 11. 2. 2004 sp. zn. Pl. ÚS 1/03 (N 15/32 SbNU 131, 153/2004 Sb.)]. Smyslem odůvodnění je především seznámení účastníků řízení s úvahami, na nichž rozhodující orgán založil své rozhodnutí, a též dodržení principu vyloučení libovůle. Požadavkem na řádné odůvodnění je nutno rozumět přiměřenou míru odůvodnění. Jako celek odůvodnění rozhodnutí musí účastníkům řízení umožňovat seznatelnost těch úvah soudu, jež byly relevantní pro výsledek řízení, a tím jeho přezkoumatelnost z hlediska zákonnosti i věcné správnosti.

26. V dané souvislosti je třeba připomenout také rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále jen "ESLP") ze dne 20. 6. 2020 ve věci Tempel v. Česká republika, stížnost č. 44151/12, ve kterém ESLP shledal, že postupem obecných soudů došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť Vrchní soud v Praze jako soud odvolací opakovaně použil § 262 trestního řádu, a to tak dlouho, dokud Krajský soud v Praze, jemuž byla věc nakonec odvolacím soudem přikázána, neuznal navrhovatele vinným zločinem vraždy a neodsoudil ho k doživotnímu trestu odnětí svobody, zatímco původní soud prvního stupně, tj. Krajský soud v Plzni ho obžaloby čtyřikrát zprostil. V té souvislosti poukázal ESLP na to, že při rušení prvoinstančních rozsudků vrchní soud především vytýkal soudu prvního stupně způsob hodnocení důkazů, včetně věrohodnosti svědka. Tento přístup byl podle ESLP v rozporu s § 263 odst. 7 trestního řádu tak, jak jej vykládá Ústavní soud, podle jehož judikatury je odvolací soud vázán hodnocením důkazů provedeným soudem prvního stupně. Odvolacímu soudu ESLP vytkl, že z důkazů provedených soudem prvního stupně vyvodil odlišné závěry, aniž sám dotčeného svědka vyslechl či aniž by alespoň vyložil, proč nepokládá jeho výslech za této situace za nezbytný. Rovněž ESLP poukázal na to, že rozhodnutí vrchního soudu obsahuje formulace, jež podle něj mohou být vykládány jako podsouvání názoru, že soud prvního stupně by měl dospět k odlišným závěrům o věrohodnosti svědka, a že odvolací soud neakceptuje jiný výsledek řízení než odsouzení navrhovatele. ESLP podotkl, že takové závěry stěží obstojí ve světle ustálené judikatury Ústavního soudu. Podle názoru

ESLP odvolací soud nesmí za žádných okolností udělovat pokyny soudu prvního stupně v tom smyslu, zda by měl rozhodnout o vině či nevině obžalovaného, resp. nemůže založit své pochybnosti o nezávislosti a nestrannosti soudců ani své výtky, že soud prvního stupně se neřídil závaznými pokyny, na pouhé skutečnosti, že soud prvního stupně dospěl k takovým skutkovým zjištěním a závěru o vině stěžovatele, s nimiž se odvolací soud pouze neztotožňuje. ESLP ve věci uzavřel, že sled událostí v případě navrhovatele významně svědčí o selhání justice, jímž "utrpěla celková spravedlivost řízení".

B. Aplikace obecných východisek na posuzovanou věc

27. Po prostudování spisu obvodního soudu Ústavní soud shledal, že z postupu a rozhodnutí obvodního soudu učiněných před vydáním napadeného usnesení městského soudu nelze dovodit, že by obvodní soud nerespektoval závazný právní názor odvolacího soudu, což značí, že požadavek čl. 38 odst. 1 Listiny nebyl dodržen.

28. Obvodní soud již v prvním rozsudku ve věci (stejně jako v dalších dvou rozsudcích) podrobně odůvodnil, na základě jakých skutečností a důkazů zprostil stěžovatele obžaloby, která mu kladla za vinu spáchání zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 trestního zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 trestního zákoníku v jednočinném souběhu s přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1 trestního zákoníku. Obvodní soud z učiněných skutkových zjištění dovodil pochybnosti o klíčovém důkazu obžaloby, a to výpovědi svědka, jemuž v konečném důsledku neuvěřil, že se skutkový děj odehrál způsobem, jaký on uváděl. Přesto městský soud rozsudek obvodního soudu zrušil a uložil mu, aby dokazování doplnil o výsledky znalce. Při druhém a třetím vrácení věci městský soud již po obvodním soudu žádné další doplnění dokazování nepožadoval ani sám žádné důkazy neprováděl, pouze obvodnímu soudu setrvale vytýkal nesprávné hodnocení již provedených důkazů, a to zejména výpovědi svědka.

29. Z § 259 odst. 3 věty první trestního řádu vyplývá, že neztotožní-li se odvolací soud se skutkovými zjištěními rozsudku soudu prvního stupně, není oprávněn sám vytvářet závěry o skutkovém stavu věci a nahrazovat tak hlavní líčení, nýbrž může jen v odůvodnění svého rozhodnutí rozvést, proč jsou tato skutková zjištění vadná, v čem je třeba je doplnit, případně k jakým důkazům je ještě třeba přihlídnout. Podle § 263 odst. 7 trestního řádu z hlediska změny nebo doplnění skutkových zjištění odvolací soud může přihlížet jen k důkazům, které byly provedeny ve veřejném zasedání před odvolacím soudem. Tyto důkazy hodnotí v návaznosti na důkazy provedené soudem prvního stupně v hlavním líčení. Odvolací soud je vázán hodnocením těchto důkazů soudem prvního stupně s výjimkou těch důkazů, které odvolací soud sám ve veřejném zasedání znovu provedl.

30. Z uvedeného se podává, že městský soud ve všech svých rozhodnutích (vydaných v neveřejném zasedání) hodnotil souhrnně důkazy jinak než obvodní soud, a to zejména co do věrohodnosti stěžovatele a svědka, aniž by sám prováděl potřebné dokazování, což je v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu [srov. rozsudky ze dne 13. 11. 1996 sp. zn. 2 Tzn 187/96 (č. [20/1997](#) Sb. rozh. tr.), ze dne 28. 2. 1991 sp. zn. 1 Tz 4/91 (č. [53/1991](#) Sb. rozh. tr.), rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR z 13. 10. 1983 sp. zn. 5 Tz 78/83 (č. [57/1984](#) Sb. rozh. tr.) aj.] i se shora uvedenou judikaturou Ústavního soudu (např. nález sp. zn. I. ÚS 3235/15) a ESLP (srov. rozsudek ve věci Tempel v. Česká republika).

31. Jak bylo již shora uvedeno, městský soud dovodil na základě výpovědi, kterou svědek učinil v hlavním líčení, že stěžovatel bezdůvodně vystoupil ze svého osobního automobilu, s poškozeným, který je o necelých 34 let mladší a byl doprovázen tímto svědkem, "se dohodl, že se poperou", poté "zcela neozbrojeného" a na něj "neútočícího" poškozeného "v podstatě pronásledoval", "vyndal obušek" a "zezadu" jím poškozeného "praštil", přičemž okolnost, že ho zasáhl do obličeje, "je vysvětlitelná" tím, že "se náhle otočil". Obvodní soud se s uvedenými výtkami městského soudu

vypořádal a vysvětlil konkrétní důvody, proč uvěřil výpovědi stěžovatele a z jakých důvodů vyhodnotil výpověď svědka jako nevěrohodnou (zdůraznil zejména trestní a přestupkovou historii poškozeného a svědka, jejich ovlivnění alkoholem a rozpory ve výpovědi svědka, kdy některé její části potvrzovaly argumentaci obhajoby).

32. Aniž by Ústavní soud hodnotil provedené důkazy či posuzoval, zda související hodnocení důkazů provedené obvodním soudem je v podústavní rovině správné, lze připomenout, že stěžovatel ve výpovědi v hlavním líčení uvedl, že ze svého vozidla (v němž čekal na přítelkyni pracující v nedaleké restauraci) nevystoupil bezdůvodně, ale poté, co slyšel "ránu do auta a nadávky". Stěžovatel dále vypověděl, že následně poznal v poškozeném a svědkovi osoby, které jej fyzicky napadly již dříve. Tyto osoby jej (v době, kdy se žalovaný skutek udál) verbálně atakovaly se slovy "nemáš tady teď policajty, tak si to pojd' rozdat". Bylo přitom patrné, že jsou pod vlivem alkoholu. Poškozený učinil agresivní gesto adresované stěžovateli, když si rukou přejížděl vodorovně po hrdle, a začal se připravovat na útok, přičemž předal "alkohol a nějaké další věci" svědkovi, aby měl volné ruce pro fyzickou konfrontaci. Následně si poškozený sáhl do kapsy a stěžovatel podle svého vyjádření nabyt dojmu, že předmět, který vytahuje, je nůž. Proto stěžovatel, jak uvedl, "na nic nečekal" a poškozeného udeřil zepředu do obličeje teleskopickým obuškem.

33. Obvodní soud sklony poškozeného k agresivnímu chování dovozoval též z dalších zjištění, a to z úředního záznamu Policie České republiky ze dne 6. 8. 2020 sp. zn. KRPA 205284/PŘ-2020-001210 a trestních příkazů obvodního soudu ze dne 27. 10. 2022 č. j. 8 T 135/2022-111 a ze dne 3. 8. 2023 č. j. 4 T 99/2023-142.

34. Městský soud i přes argumentaci obvodního soudu setrval na stanovisku, že hodnocení důkazů obvodním soudem neodpovídá požadavkům podle § 2 odst. 6 trestního řádu, proto rozhodnutí obvodního soudu vyznívá nepřesvědčivě. Tímto postupem, kdy v podstatě uložil obvodnímu soudu "uvěřit" výpovědi svědka (včetně jeho tvrzení o "domluvené" fyzické konfrontaci a náhlém otočení se poškozeného přesně v okamžiku mezi zahájením úderu stěžovatelem a dopadem ran) a neakceptovat obhajobu stěžovatele, městský soud nerespektoval princip presumpce neviny (§ 2 odst. 2 trestního řádu) ani pravidlo in dubio pro reo, podle kterého jsou-li přítomny v daném kontextu důvodné pochybnosti, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného [nález ze dne 5. 3. 2010 sp. zn. III. ÚS 1624/09 (N 43/56 SbNU 479)]. Lze-li v trestní věci dospět na základě provedené dokazování k několika co do pravděpodobnosti rovnocenným skutkovým verzím, má soud povinnost přiklonit se k té z nich, jež je pro obviněného nejprůzračnější, tzn. povede k jeho zproštění obžaloby z důvodů podle § 226 písm. a), b) nebo c) trestního řádu. Nedodržením této povinnosti porušuje soud pravidlo in dubio pro reo, a tím i zásadu presumpce neviny podle čl. 40 odst. 2 Listiny (srov. nález sp. zn. III. ÚS 2042/08).

35. Trestní řízení vyžaduje ten nejvyšší možný stupeň jistoty, který lze od lidského poznání požadovat, alespoň na úrovni obecného pravidla "prokázání mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost" [srov. nález ze dne 20. 9. 2006 sp. zn. I. ÚS 553/05 (N 167/42 SbNU 407)]. Ani vysoký stupeň podezření přitom sám o sobě není s to vytvořit zákonný podklad pro odsuzující výrok, tím méně pak lze vycházet z pouhé "vysvětlitelnosti" (viz např. závěr o "náhlém otočení se" poškozeného) bez opory ve výsledcích dokazování.

36. Z postupu městského soudu je zřejmá jeho snaha vyvodit z důkazů provedených obvodním soudem odlišné závěry, aniž by sám provedl byť jediný důkaz. Opakovaně jen poukazuje na výpověď svědka, se kterou se obvodní soud již vypořádal, a naopak zlehčuje výpovědi stěžovatele. De facto se tak snaží přimět obvodní soud, aby odlišným způsobem posoudil věrohodnost stěžovatele, poškozeného a svědka, resp. svými rozhodnutími dává najevo, že neakceptuje jiný výsledek řízení než odsouzení stěžovatele. Takový jeho postup však stěží obstojí ve světle shora uvedené ustálené judikatury Ústavního soudu a ESLP.

37. Podle judikatury Nejvyššího soudu i Ústavního soudu je odvolací soud vázán hodnocením důkazů provedeným soudem prvního stupně. Považuje-li odvolací soud rozsah dokazování před soudem prvního stupně za úplný, ale provedené důkazy hodnotí jinak, nemůže rozhodnout o zrušení rozsudku soudu prvního stupně, aniž by důkazy neprovedl ve veřejném zasedání. Neztotožní-li se například odvolací soud s hodnocením výpovědi určitého svědka a se závěrem učiněným z jejího obsahu, měl by sám takového svědka vyslechnout, aby si tím vytvořil dostatečný podklad pro odchylné hodnocení jeho výpovědi i pro změnu skutkových závěrů, které z toho vyplývají. Postup odvolacího soudu při hodnocení důkazů (§ 263 odst. 7 trestního řádu) je projevem zásady přímosti (§ 2 odst. 11 trestního řádu) a zásady bezprostřednosti (§ 2 odst. 12 trestního řádu), jež jsou stěžejními zásadami dokazování určujícími i postup odvolacího soudu v trestním řízení [srov. např. nálezy ze dne 28. 8. 2008 sp. zn. II. ÚS 445/06 (N 149/50 SbNU 311), ze dne 29. 4. 2008 sp. zn. I. ÚS 608/06 (N 79/49 SbNU 153), rozsudek ESLP ve věci Tempel v. Česká republika]. Odvolací soud nemůže závazně hodnotit důkazy, které sám neprovede a nemůže si ani na soudech nižších stupňů jiné konkrétní hodnocení důkazů vynucovat [srov. např. nálezy ze dne 9. 1. 2014 sp. zn. III. ÚS 1980/13 (N 1/72 SbNU 23) nebo sp. zn. I. ÚS 794/16].

38. Odvolací soud tedy nesmí sám nahrazovat hodnocení důkazů, které provedl pouze soud prvního stupně, a tím prosazovat své vlastní hodnocení, skrze zákonem danou závaznost názorů vyššího soudu, navzdory zásadě ústnosti a přímosti trestního řízení. Naproti tomu může a měl by odvolací soud rozvést, proč jsou skutková zjištění nalézacího soudu vadná, v čem je třeba je doplnit, popř. k jakým důkazům je třeba ještě přihlídnout. Odvolací soud proto např. může zavázat soud prvního stupně, aby se vypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí, odstranil nejasnosti nebo neúplnosti svých skutkových zjištění, případně aby některé důkazy zopakoval nebo provedl další důkazy. Dostojí-li však rozhodnutí soudu prvního stupně těmto požadavkům, nemůže jej odvolací soud zrušit pouze z důvodu, aby prosadil své hodnocení takto provedených důkazů a z něj plynoucí závěry o skutkových zjištěních [srov. např. nálezy ze dne 7. 9. 2009 sp. zn. I. ÚS 1922/09 (N 196/54 SbNU 411), sp. zn. II. ÚS 3564/12, ze dne 14. 4. 2011 sp. zn. I. ÚS 109/11 (N 72/61 SbNU 105), sp. zn. I. ÚS 794/16 či ze dne 8. 2. 2022 sp. zn. IV. ÚS 2718/21].

39. Z odůvodnění rozhodnutí městského soudu o odnětí věci nelze dovodit ani to, že by se původní senát obvodního soudu dopustil v řízení závažných vad a že by byl důvod k obavám, že se jich dopustí i propříště, respektive že nebude schopen věc uzavřít způsobem, který by mohl městský soud, jako soud odvolací, akceptovat. Již nedostatečné odůvodnění daného rozhodnutí městského soudu by přitom postačovalo k jeho zrušení (srov. nálezy sp. zn. II. ÚS 2766/14).

40. V kontextu výše uvedeného, aniž by Ústavní soud sám jakkoli hodnotil provedené důkazy či posuzoval, zda takové hodnocení provedené obvodním soudem či městským soudem je dostatečné a správné, se podává, že městským soudem byla obvodnímu soudu věc odňata za situace, kdy původní senát obvodního soudu reagoval na všechny konkrétní výtky městského soudu a byl schopen ve věci sám rozhodnout při posouzení všech rozhodných skutkových okolností, čímž došlo k porušení práva na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny. Tímto postupem městský soud rovněž překročil meze stanovené trestním řádem pro postup odvolacího soudu, neboť sám hodnotil obvodním soudem provedené a hodnocené důkazy, aniž by jakýkoli z rozhodných důkazů sám provedl, a to přesto, že takový postup mu zapovídá § 263 odst. 7 trestního řádu. Obvodnímu soudu opakovaně důrazně naznačil, že naplnění podmínek nutné obrany jako okolnosti vylučující protiprávnost činu z provedených důkazů nevyplývá, byť sice navenek deklaroval, že je prost toho, aby naznačoval, jakým způsobem měly být provedené důkazy obvodním soudem zhodnoceny. Popsaný postup městského soudu navíc odporuje i zásadě rychlosti a hospodárnosti řízení (srov. např. nálezy sp. zn. II. ÚS 2766/14).

VI. Závěr

41. Ze shora popsaných důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti stěžovatele podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl a vyslovil, že napadeným usnesením městského soudu byla porušena práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny. V návaznosti na to rozhodl o zrušení napadeného usnesení. Ústavní soud o ústavní stížnosti rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků, neboť dospěl k závěru, že od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

42. Věc se tak vrací do stadia po vyhlášení zprošťujícího rozsudku obvodního soudu ze dne 19. 4. 2023 č. j. 8 T 4/2022-331, proti kterému podal státní zástupce odvolání. Úkolem městského soudu bude projednat podané odvolání státního zástupce v souladu s § 263 odst. 7 trestního řádu.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)
- [Výkon trestu](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)